

Viski János szerzői lemezéről

Lassanként közhelynek számít, hogy napjainkban nincsen zenei köznyelv, sőt, nem beszélhetünk korstílusról sem, mint olyanról. Ugyanez a „határozatlanság“ mutatkozik meg a zenehallgatás területén is. A zenebarátok nagy többségére az jellemző, hogy a rendelkezésre álló zenei kínálat kisebb-nagyobb, meghatározott szempontok szerint lehatárolt része mellett elkötelezi magát, s önként vállalt zárt világból a legritkábban merészkedik elő.

Voltaképp egységes „divat“-ról sem beszélhetünk — legfeljebb feltűnő, hogy megnövekedett az érdeklődés az újrafelfedezések iránt. Az első kiadású felvételek nagyobb érdeklődésre számíthatnak, mint az olyan — akár értékesebb — műsorok, amelyekből már volt vagy van kínálat a piacon. Mintha az újonnanfelfedezésnek részesévé válna, aki szélességében, nem pedig mélységében-magasságában szándékszik bővíteni zenei ismereteit, élményanyagát.

Ez a tendencia kétségkívül kedvez az úgynevezett „kismestereknek“. Ez a kategória viszont nehezen behatárolható. Talán úgy határozhatnánk meg, hogy olyan szerzők művészete is hallgatóságra talál, akik talán sohasem kerültek reflektorfénybe. Akár azért, mert elhomályosították őket a valóban izmosabb tehetségek, akár azért, mert ott és akkor, amikor-ahol komponáltak, művészetük nem tűnt aktuálisnak, érdekesnek, rangosnak. Néha csupán a szerző alkataból fakadt az elismerés hiánya; és ha arra gondolunk, Schubert például mennyire képtelen volt bármiféle önmegnedzselésre — nos, könnyen belátható, hogy sok érték kallódhatott el az idők folyamán.

Az információkon és a múlt-idézésen túl értékmentés is a célja a Magyar Millennium 2000 felvétel-sorozatnak, amelynek egymás után megjelenő korongjai gyakran kellemes meglepetéseket okoznak. Ezek közé tartozik Viski János szerzői lemeze is. Viski János neve keveset mond a mai fiataloknak — a középkoruk is inkább csak Hegedűversenye révén ismerik nevét. Hangzó élménnyel művészetéről csak a hatvan éven felüliek rendelkeznek, s ez voltaképp érthető is. Viski János (1906-1961) sajnálatosan korai halála után művei jórészt lekerültek a hangversenyek műsoráról. Mind ritkábban szólalt meg a Hegedűverseny is, ami úgy tapad nevéhez, mint az úgynevezett egyoperás

szerzőkéhez a főművük. Pedig Viskinek nem ez az egyetlen jelentős műve, sőt, nem is ezzel irányította magára annakidején a zenei élet figyelmét. Még nem töltötte be harmincadik életévét, amikor Szimfonikus szvitje révén Európa-szerte ismertté vált. Ámde Viski a keveset komponáló szerzők közé tartozott, aki rendkívüli műgonddal igyekezett tovább tökéletesíteni meglévő darabjait, így a nagy feltűnést keltő bemutatók száma minimálisan redukálódott. Annál is inkább, mivel 36 éves korától tevékenységének jelentős részét a zeneszerzés-tanítás tette ki, s ez a lekötöttség még inkább megnehezítette az újabb opuszok születését.

„Kismester“ - ezt a címkét aligha tehetjük Viski életművére. Fényesen bizonyítja tehetségét és tudását, zenekarkezelésének igényességét és plasztikus kifejezőkészségét most megjelent szerzői albuma. A hegedűversenyt Zathureczky Ede, a Zongoraversenyt Hernádi Lajos szólójával rögzítették a Hungaroton stúdiójának (1953-ban ill. 1958-ban). A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát Lukács Miklós ill. Bródy Tamás vezényelte. Az 1939-ben Enigmát a szerző halála után két évvel játszott felvételre a Magyar Állami Hangversenyzenekar, Németh Gyula vezényletével. Ha végigböngészünk a koncertkalendáriumok műsorát, kevés eredménnyel járnánk — az elmúlt évtizedekben alig csendült fel bármely műve, akár csak a fővárosi koncertteremben is. Ilyen szempontból a ritkaságkedvelők számára is csemege Viski János CD-je. A muzsikusz számára azonban hasonlíthatatlanul többet jelent. Lehetőségét annak, hogy legyen magyar zenei köznyelv, a századközep tájékán. Tehát: kiderül, hogy

volt - és ebben Viski nem volt egyedül -, aki a meglévő zenei szókincset használva, egyéni mondanót tudott közölni, ráadásul közérthetően.

Aki először hallgat Viski-zenét, meglepődik az Enigma hallatán. Bizonyára sohasem tűnt „modern“-nek, ám tetszésre bízvást számíthatott. A műfajilag leginkább szimfonikus költeményként meghatározható mű formailag jól proporcionált, nagylélegzetű-nagyívú alkotás. Epikus sodrású, ugyanakkor a gazdag színvilág már-már romantikus életérzések kifejezésére is alkalmassá teszi.

A csaknem egy évtizeddel későbbi Hegedűverseny a szó történeti értelmében versenyműi lehetőséget kínál a szolista tudása csillogtatására. Ugyanakkor távol áll tőle az üres-öncélú virtuozitás, a hatáskeltésnek még a szándéka is. Légköre van mindegyik tételnek, ugyanakkor viszont nem maximalista a hallgatóval szemben. Nem okoz katartikus megrendüléseket (amelyektől napjaink emberre olyannyira ózkdokik!), megmarad a kellemesen gyönyörködtető hangulatoknál. A két nagy "felfedezés" után nem ad igazi élményt a Zongoraverseny, amelyre a szolid mértéktartás jellemző.

A műsor-összeállítással kapcsolatban felmerül a kérdés: nem lehetett volna inkább a pálya-indító Szimfonikus szvitet „feltámasztani“? És ha már ez a három mű került rögzítésre, feltétlenül szükséges ragaszkodni a keletkezésük időrendjéhez?

Manapság, amikor még mindig többé-kevésbé aktuális a „magyarság a zenében“ kérdés, nem lenne haszontalan a Tegnap jelentős kompozícióinak visszacsempészése a hangversenytermekbe. Zenekaraink csaknem félévszázados felvételeit hallgatva, úgy tűnik, sokat szidott-bírált zenekari kultúránk sikeresen vizsgálhatna a múlt-idéző darabokkal. Technikailag nemcsak a hivatásos együttesek „győznék“ a játszánivalót - és a világos formai felépítésű tételek talán visszaadnák a zenekari zenészek kotta-értelmező kedvét is. Tehát nemcsak "lejátsszának" a hangokat (ami technikailag nehéz mű esetében önmagában is dicséretes!) hanem újra átelnék, hogy a zene nyelv, amelynek jelentése van. Jelbeszéd, amelyet az értő közvetítők eredményesen tudnak közvetíteni a hallgatósághoz.

Fittler Katalin